

О. О. Веклич,

д. е. н., професор, головний науковий співробітник відділу екосистемного оцінювання природно-ресурсного потенціалу, Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України"

ORCID ID: 0000-0003-4566-8701

В. М. Колмакова,

к. е. н., старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу екосистемного оцінювання природно-ресурсного потенціалу, Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України"

ORCID ID: 0000-0002-2172-7351

І. В. Патока,

к. е. н., старший науковий співробітник, старший науковий співробітник сектору збалансованого розвитку та екологічної оцінки відділу суспільної географії, Інститут географії Національної академії наук України

ORCID ID: 0000-0002-3810-2796

DOI: 10.32702/2306-6806.2022.5.56

КОМПЛЕКС НОРМАТИВНО-ЗАКОНОДАВЧИХ ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОСИСТЕМНОГО ПІДХОДУ В УПРАВЛІНСЬКУ ПРАКТИКУ*

O. Veklych,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Chief Scientist of the Department of Ecosystem Assessment of Natural Resource Potential, Public Institution "Institute of environmental economics and sustainable development of the National academy of sciences of Ukraine"

V. Kolmakova,

PhD in Economics,

Senior Researcher, Leading Researcher of the Department of Ecosystem Assessment of Natural Resource Potential, Public Institution "Institute of environmental economics and sustainable development of the National academy of sciences of Ukraine"

I. Patoka,

PhD in Economics, Senior Researcher, Senior Researcher of the Sector for Sustainable Development and Environmental Assessment of the Department of Social Geography, Institute of Geography of the National Academy of Sciences of Ukraine

COMPLEX OF REGULATORY AND LEGISLATIVE PROPOSALS REGARDING THE IMPLEMENTATION OF THE ECOSYSTEM APPROACH IN MANAGEMENT PRACTICE

Нагальна потреба в формуванні інституціональних умов для впровадження екосистемного підходу в практику господарювання актуалізує розроблення конкретних рекомендацій органам державної влади в Україні. З огляду на це, у статті вперше представлено систематизований масив науково-прикладних пропозицій та законодавчих ініціатив по реформуванню системи екологічного управління на екосистемних засадах із урахуванням загальних процесів децентралізації та євроінтеграції. Для наочності й чіткості розуміння цих пропозицій їх згруповано в два блоки. У першому блоці запропоновано науково-прикладні рекомендації з означеної тематики, а у другому блоці — доповнення до чинних нормативно-правових актів у сфері екологічного законодавства з позиції унормування процесу збалансованого управління екосистемами, адресованих центральним органам влади.

* Статтю підготовлено за результатами дослідження в рамках прикладної НДР III-33-20 "Оцінювання екосистемних активів територіальних громад" і фундаментальної НДР III-38-22 "Екосистемні платежі як інструмент забезпечення сталого розвитку територій", що виконується в ДУ "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України".

Визначено, що розроблений авторський комплекс науково-практичних рекомендацій центральним органам влади та його сприйняття у вищих ешелонах виконавчої та законодавчої влади в підсумку надасть поштовх відповідним активним діям, закладаючи нормотворчі основи формування інституціонального середовища по впровадженню екосистемного підходу в господарську практику, що сприятиме підвищенню ефективності використання природно-ресурсного потенціалу, належного соціально-територіальним спільностям.

The ecosystem approach from the management point of view is interpreted as a comprehensive adaptive management approach to balancing the key characteristics of ecosystems and public nature management to achieve both sustainable management and sustainable ecosystem capacity by ensuring their reproducibility in functional production of goods and services to meet current and future needs. One of the central positions of the introduction of the ecosystem approach in all areas of socio-economic development of the state is the active involvement of stakeholders in the process of balanced ecosystem management at all its hierarchical levels, starting from the grassroots level — territorial groups. European experience convincingly shows that the achievement of the goals of sustainable spatial development is ensured through the full mobilization of all types of local resources, in particular by taking into account the value of ecosystem assets and ecosystem services they produce in the interests of local communities. This approach provides an opportunity to identify the range of ecosystem services from the standpoint of their economic feasibility and include them as a commodity in economic circulation and, accordingly, in the system of management decisions in Ukraine. The solution of this problem actualizes the development of specific recommendations to public authorities to initiate the necessary regulatory and legal measures.

With this in mind, the article for the first time presents a systematized array of scientific and applied proposals and legislative initiatives to reform the environmental management system on an ecosystem basis, taking into account the general processes of decentralization and European integration. To clarify the understanding of these proposals, they are grouped into two blocks. The first block offers scientific and applied recommendations on this topic, and the second block — additions to existing regulations in the field of environmental legislation from the standpoint of regulating the process of balanced ecosystem management, addressed to central authorities.

It is hoped that the developed author's set of scientific and practical recommendations to central authorities and its adoption in the highest echelons of executive and legislative power will eventually give impetus to appropriate action, laying the foundations for institutionalization of the ecosystem approach to economic practice and promote efficiency of use of natural resource potential belonging to social and territorial communities.

Ключові слова: екосистемний підхід; екосистемні послуги; екосистемні активи; оцінювання екосистемних активів; соціально-територіальні спільноти; екологічне управління; екологічне законодавство.

Key words: ecosystem approach; ecosystem services; ecosystem assets; assessment of ecosystem assets; socio-territorial communities; environmental management; environmental legislation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У Законі України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року" зазначено, що "метою державної екологічної політики є досягнення доброго стану довкілля шляхом запровадження екосистемного підходу до всіх напрямів соціально-економічного розвитку України з метою забезпечення конституційного права кожного громадянина України на чисте та безпечне довкілля, впровадження збалансованого природокористування і збереження та відновлення природних екосистем" [1]. Своєю чергою, екосистемний підхід із позиції управління трактується як комплексний адаптивний управлінський підхід до збалансування ключових характеристик екосистем і суспільного природокористування для досягнення одночасно сталого господарювання й сталого потенціалу екосистем на

основі забезпечення їх відтворювальної здатності щодо функціонального продукування товарів і послуг з метою задоволення поточних і майбутніх потреб [2, с. 59—60].

Однією з центральних позицій запровадження екосистемного підходу в усі напрями соціально-економічного розвитку держави є активне залучення зацікавлених сторін до процесу збалансованого управління екосистемами на всіх його ієрархічно впорядкованих рівнях, починаючи з вихідного низового рівня суб'єктів природокористування — територіальних угруповань як базових адміністративно-територіальних одиниць (громад). Європейський досвід переконливо свідчить, що досягнення цілей сталого просторового розвитку забезпечується за рахунок повної мобілізації всіх видів місцевих ресурсів, зокрема через врахування вартісних оцінок екосистемних активів і екосистемних послуг, які

ними продукуються, в інтересах територіальних спільнот.

Такий підхід дає нагоду ідентифікувати спектр екосистемних послуг з позиції їх господарської доцільності та включити їх як товар в економічний обіг і, відповідно, в систему прийняття управлінських рішень і в Україні. Звідси стає очевидною нагальна потреба в формуванні інституціональних умов для впровадження екосистемного підходу в практику господарювання територіальних громад і проведення відповідної інформаційно-просвітницької роботи. Вирішення цієї проблеми актуалізує розроблення конкретних рекомендацій органам державної влади по започаткуванню необхідних нормативних і правових заходів.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проведений пошук джерел у вітчизняній фаховій літературі, які би містили напрацювання та пропозиції центральним органам виконавчої влади щодо реформування системи екологічного управління на екосистемних засадах із урахуванням загальних процесів децентралізації та євроінтеграції, виявив повну відсутність належних публікацій. Тому надалі викладений матеріал, що ґрунтується на результатах новаторського дослідження проблематики оцінювання екосистемних активів теоретико-прикладного характеру (за авторством О.О. Веклич, В.М. Колмакової, І.В. Патоки), який, в свою чергу, спирається на фундаментальні офіційні документи ООН, Євростату, Світового банку, спеціалізовані публікації, зарубіжні й вітчизняні проєктні розробки з еколого-економічного й екосистемного обліку, вперше в українському науковому просторі конкретизує масив науково-практичних рекомендацій та законодавчих ініціатив щодо імплементації екосистемного підходу в управлінську та регуляторну практику, адресованих державним органам влади.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою даного напрацювання є репрезентація розгорнутого комплексу науково-практичних рекомендацій та законодавчих ініціатив для центральних органів влади щодо просування концепту екосистемних активів у сферу еколого-економічних інтересів соціально-територіальних спільнот, починаючи з низового рівня, задля досягнення цілей сталого розвитку та адекватності природоохоронної правової бази України нормам міжнародного екологічного законодавства.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Наразі пропонується комплекс відповідних авторських ініціатив, який для чіткості їх розуміння доречно згрупувати у два блоки. Першим блоком пропонуються науково-прикладні рекомендації з означеної тематики для владних структур вищого рівня, а за другим блоком — конкретні пропозиції щодо удосконалення чинної законодавчої бази на екосистемних засадах.

Блок 1. Комплекс науково-практичних рекомендацій центральним органам влади щодо підвищення ефективності використання природно-ресурсного потенціалу територіальних громад завдяки імплементації оцінювання екосистемних активів

1. Рекомендується Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України звернутись до Міністерства розвитку громад і територій України з пропозицією щодо вдосконалення чинної "Методики формування спроможних територіальних громад", затверджену постановою № 214 Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 р., із змінами, затвердженими постановою № 34 Кабінету Міністрів України від 24.01.2020 р. [3], завдяки поглибленню нормативно-правового поняття спроможності територіальних громад уведенням в його змістове наповнення позиції щодо забезпечення на-

лежного рівня надання послуг у сфері охорони та відтворення навколишнього природного середовища. Включення цієї позиції в нормативно-правовий перелік змістовних ознак поняття спроможності територіальних громад усунувати існуючу нині невідповідність цього поняття основним законодавчим нормативам реалізації і екологічної політики, і політики регіонального розвитку, зокрема прописам щодо природокористування та екологічного регулювання, які містяться в Законах України "Про місцеве самоврядування в Україні", "Про місцеві державні адміністрації", "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації повноважень органів виконавчої влади у сфері екології та природних ресурсів, у тому числі на місцевому рівні", Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

Запропоноване коригування нормативно-правового поняття спроможності територіальних громад позитивно впливатиме на активізацію процесу усвідомлення громадою та управлінськими органами, по-перше, соціально-економічної та екологічної значущості надання ними публічних послуг, що зменшують екологічний ризик і мінімізують забруднення та використання ресурсів, а по-друге, соціально-економічної та екологічної значущості проведення природозберігаючих заходів локального рівня для підтримки належного продуктивного стану їх екосистемних активів, які сприяють забезпеченню спроможності громади та її посилення і у майбутньому, згідно з стратегічними цілями та завданнями і Закону України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року", і Національної економічної стратегії на період до 2030 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179 (із змінами, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 10 березня 2021 р. № 202).

2. Рекомендується Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України звернутись до Міністерству розвитку громад і територій України з пропозицією запровадити в "Методики формування спроможних територіальних громад" положення щодо оцінювання екосистемного активу громади як складову аналізу природо-ресурсного потенціалу з метою визначення спроможності громади за допомогою відповідно розширеного переліку критеріїв.

3. Рекомендується Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України ініціювати здійснення офіційного перекладу на українську мову базових засадничих міжнародних нормативних документів Статистичної комісії ООН з системи еколого-економічного обліку, в яких міститься розгорнута інформація з тематичних екосистемних активів і генерованих ними екосистемних послуг, а також алгоритму їх оцінювання. Йдеться, зокрема, про такі документи: 1) "System of Environmental-Economic Accounting — Experimental Ecosystem Accounting" ("Система еколого-економічного обліку: Експериментальний екосистемний облік") [4]; 2) "System of Environmental-Economic Accounting — Ecosystem Accounting. Final Draft" ("Система еколого-економічного обліку — Екосистемний облік. Фінальний проєкт") [5]; 3) "Technical Recommendations in support of the System of Environmental-Economic Accounting 2012 — Experimental Ecosystem Accounting" ("Технічні рекомендації з підтримки Системи еколого-економічного обліку 2012 — Експериментальний екосистемний облік" 6), котрі мають лише англійську редакцію, що звужує можливість широкого ознайомлення з їх змістом українськими фахівцями та подальшим використанням їх положень при оцінюванні екосистемних активів.

4. Рекомендується Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України використати існуючі науково-прикладні розробки відділу екосистемного оцінювання природно-ресурсного потенціалу Дер-

жавної установи "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України" з оцінювання екосистемних активів територіальних громад для опрацювання відповідних методик, в тому числі методик щодо процедури, формалізації та розрахунку вартісних оцінок певних екосистемних послуг ґрунтів, поверхневих прісних вод, природоохоронної території/ ландшафту, біорізноманіття рослинного та тваринного світу, занесених до Червоної книги України.

5. Рекомендується Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України розробити методичне забезпечення оцінювання екосистемних активів, пов'язаних із водою, яке можна представити у вигляді алгоритму із таких шести блоків. Перший блок передбачає розгляд сутності й диференційованих складових екосистемних активів, пов'язаних із водою із позицій екосистемного підходу; другий — визначає методологію ідентифікації комплексу екосистемних послуг, пов'язаних із водою, які можуть надаватися виявленими екосистемними активами в межах просторових утворень; третій — орієнтований на дослідження інтеграційних процесів, пов'язаних із вивченням комбінаторики екосистемних послуг і системної взаємодії територіальних просторів; четвертий — передбачає обґрунтування моделі відтворення екосистемних активів, пов'язаних із водою, у формальному вигляді із перспективою параметризації їх складових; п'ятий — орієнтований на виявлення методів, які застосовуються для їх вартісного виміру; шостий — на вирішення питань фінансово-економічного врегулювання та визначення інноваційних шляхів сталого просторового розвитку місцевих соціально-територіальних спільнот.

6. Рекомендується Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України якнайшвидше ініціювати в Україні процес оцінювання біорізноманіття і екосистемних послуг, що ним надаються, як міждисциплінарного дослідження, що враховувало б найкращі напрацювання міжнародних проектів та досвід оцінок інших країн. Для цього необхідно розробити рекомендації та напроцювати завдання для першого етапу національного оцінювання послуг екосистем біорізноманіття та природоохоронних територій, зокрема:

- закласти в основу вітчизняної розробки висновки і рекомендації TEEB (The Economics of Ecosystems and Biodiversity), проєктів ESMEALDA (Enhancing ecoSystem sERvices mApping for poLicy and Decision mAKing), IPBES (Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services);

- проаналізувати, як і на скільки оцінювання послуг екосистем можуть мати значення для добробуту людей в Україні, враховуючи досвід інших країн;

- проаналізувати та охарактеризувати тенденції стану екосистем, екосистемних послуг та біорізноманіття в Україні;

- сформувати статистичну базу з відповідною та достовірною інформацією про природний капітал;

- переглянути чинні методи оцінювання послуг екосистем та врахувати сферу застосування, переваги та недоліки різних підходів та методів оцінювання у процесі прийняття управлінських рішень на різних рівнях управління (враховуючи напрацювання проєктів та ініціатив SEEA, MAES, OpenNESS, OPERAs, Millennium Assessment, TEEB);

- забезпечити інформаційну платформу для поширення інформації та знань з проблематики оцінювання екосистемних послуг та економічної цінності природоохоронних територій в межах громад всім зацікавленим особам щодо прийняття управлінських рішень у сфері природоохоронного менеджменту.

Блок 2. Комплекс законодавчих ініціатив для органів державної влади щодо впровадження екосистемного підходу до управління природно-ресурсним потенціалом

1. Пропонується чинний Закон України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року" в Частині I розділ "Біологічне та ландшафтне різноманіття" доповнити текстом у такій редакції: "Разом з тим недосконалість існуючої законодавчої бази, відсутність чітко визначеної стратегії розвитку заповідної справи та недосконалість системи управління нею, НЕВІДПОВІДНІСТЬ МІЖНАРОДНИМ ВИМОГАМ ЕКОСИСТЕМНОГО УПРАВЛІННЯ ЩОДО ВРАХУВАННЯ ЕКОСИСТЕМНИХ ПОСЛУГ ДАНИХ ТЕРИТОРІЙ, низький рівень фінансового та матеріально-технічного забезпечення організації і функціонування природно-заповідного фонду, невідповідність системи охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду сучасним вимогам, відсутність єдиної системи оплати праці, соціальних гарантій та пільг для їх працівників, низький рівень екологічної освіти та інформованості населення зумовлюють загрозу нецільового використання та втрати території та об'єктів природно-заповідного фонду" [1].

2. Пропонується чинний Закон України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року" в Частині II "Мета, засади, принципи та інструменти державної екологічної політики" доповнити текстом у такій редакції: "Основними засадами державної екологічної політики є: досягнення рівності та збалансованості складових розвитку (економічної, екологічної, соціальної), орієнтування на пріоритети сталого розвитку; ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ НА ЕКОСИСТЕМНИХ ЗАСАДАХ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНІШОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ" [1].

3. Пропонується чинний Закон України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року" в Частині III "Стратегічні цілі та завдання" доповнити текстом у такій редакції:

"Ціль 2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України. Завданнями є:

- ЗАПРОВАДЖУВАТИ ЕКОСИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ";

"Ціль 3. Забезпечення інтеграції екологічної політики в процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України.

Завданнями є:

- включення питань щодо цінності біорізноманіття в національні, місцеві стратегічні, програмні документи та плани розвитку економіки та її галузей;

- ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕКОСИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ДО УПРАВЛІНСЬКОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА УСІХ РІВНЯХ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄ ВРАХУВАННЯ ВАРТОСТІ ЕКОСИСТЕМНИХ ПОСЛУГ ТЕРИТОРІЙ" [1].

4. З огляду на відсутність в українській законодавчій базі нормативно-правового визначення поняття природного активу та екосистемних послуг, пропонується текст статті 1 позиції 1 Закону України "Про оцінку впливу на довкілля" № 2059-VIII від 23.05.2017 (із змінами, внесеними згідно із Законами України № 199-IX від 17.10.2019, № 733-IX від 18.06.2020, № 1657-IX від 15.07.2021) доповнити таким абзацом: "ПРИРОДНИЙ АКТИВ — ЦЕ ПРИРОДНИЙ РЕСУРС, ЗАЛУЧЕНИЙ ДО ГОСПОДАРСЬКОГО ОБОРОТУ АБО ВИКОРИСТАНИЙ У ВИРОБНИЦТВІ ТОВАРІВ ЧИ НАДАННІ ЕКОСИСТЕМНИХ ПОСЛУГ" [7].

5. З огляду на відсутність в українській законодавчій базі нормативно-правового визначення поняття екосистемних послуг, пропонується текст статті 1 позиції 1 Закону України "Про оцінку впливу на довкілля" доповнити таким абзацом: "ЕКОСИСТЕМНІ ПОСЛУГИ — ЦЕ ВНЕСКИ ЕКОСИСТЕМ У ВИГОДИ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ В ЕКОНОМІЧНИЙ ТА ІНШІЙ

ЛЮДСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ" [7].

6. Пропонується текст статті 2 позиції 2 Закону України "Про оцінку впливу на довкілля" доповнити реченням "ТА ОБСЯГУ НАДАННЯ ЕКОСИСТЕМНИХ ПОСЛУГ, ЩО ПРОДУКУЮТЬСЯ ПРОСТОРОВОЮ ЗОНОЮ ПРИРОДНОГО АКТИВУ" після слів "з урахуванням стану довкілля". Тоді коригований повний текст позиції 2 статті 2 цього закону матиме таку редакцію: "Оцінка впливу на довкілля здійснюється з дотриманням вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, з урахуванням стану довкілля ТА ОБСЯГУ НАДАННЯ ЕКОСИСТЕМНИХ ПОСЛУГ, ЩО ПРОДУКУЮТЬСЯ ПРОСТОРОВОЮ ЗОНОЮ ПРИРОДНОГО АКТИВУ в місці, де планується провадити плановану діяльність, екологічних ризиків і прогнозів, перспектив соціально-економічного розвитку регіону, потужності та видів сукупного впливу (прямого та опосередкованого) на довкілля, у тому числі з урахуванням впливу наявних об'єктів, планованої діяльності та об'єктів, щодо яких отримано рішення про провадження планованої діяльності або розглядається питання про прийняття таких рішень" [7].

7. Пропонується у чинному Законі України "Про стратегічну екологічну оцінку" № 2354-VIII від 2018 р. (поточна редакція від 01.01.2020 р.) Частину 1 статті 5 доповнити пунктом 8 такого змісту: "8) ВНОСИТЬ ДО ЄДИНОГО РЕЄСТРУ СТРАТЕГІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ ІНФОРМАЦІЮ ПРО ОЦІНКУ ЕКОСИСТЕМНИХ АКТИВІВ" [8].

8. Пропонується у чинному Законі України "Про стратегічну екологічну оцінку" в Частині 1 статті 6 у пункті 8:

8.1) текст після речення "застосування новітніх методів екологічної оцінки" доповнити реченням "МЕТОДІВ ОЦІНЮВАННЯ ЕКОСИСТЕМНИХ АКТИВІВ І ЕКОСИСТЕМНИХ ПОСЛУГ, ЩО НИМИ ПРОДУКУЮТЬСЯ".

8.2) доповнити пунктом 81 такого змісту: "81) ВЕДЕ ЄДИНИЙ РЕЄСТР ОЦІНЮВАННЯ ЕКОСИСТЕМНИХ АКТИВІВ" [8].

9. Пропонується текст статті 1 розділу 1 "Загальні положення" Лісового кодексу України (документ № 3852-XII, поточна редакція від 01.01.2022), другий абзац, в якому прописано визначення лісів України, після слів "інші функції та" доповнити реченням "НАДАЮТЬ ЕКОСИСТЕМНІ ПОСЛУГИ, А ТАКОЖ"; далі — за чинним текстом. Тоді коригований повний текст другого абзацу статті 1 розділу 1 "Загальні положення" Лісового кодексу України матиме таку редакцію: "Ліси України є її національним багатством і за своїм призначенням та місцезонаштуванням виконують переважно водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні, естетичні, виховні, інші функції та НАДАЮТЬ ЕКОСИСТЕМНІ ПОСЛУГИ, А ТАКОЖ є джерелом для задоволення потреб суспільства в лісових ресурсах" [9].

10. Пропонується в усіх статтях Лісового кодексу України, де прописано словосполучення "корисні властивості лісів" (у всіх відмінках) замінити на словосполучення "ЕКОСИСТЕМНІ ПОСЛУГИ ЛІСІВ" (у всіх відмінках).

Запропоновані коригування та доповнення до текстів статей Закону України "Про оцінку впливу на довкілля" і Лісового кодексу України не лише корелюють з наведеним у них базовими визначеннями основних їх понять, а й оновлюють та поглиблюють їх цільове значення адекватно до мети і положень Закону України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року" щодо впровадження екосистемного підходу в управлінську практику.

11. З огляду на проект Закону "Про території Смарагдової мережі" № 4461 від 06.09.2021, метою якого відповідно до п. 2 пояснювальної записки до нього є

"встановлення правових та організаційних засад визначення територій Смарагдової мережі та управління ними в Україні для збереження природних оселищ та видів фауни і флори, що підлягають особливій охороні, правових та організаційних засад оцінки впливу на території Смарагдової мережі у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на території Смарагдової мережі, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів" [10, с. 2], з метою впровадження екосистемного підходу до оцінки впливу на довкілля на територіях Смарагдової мережі пропонується його розробникам у текст законопроекту внести доповнення щодо необхідності оцінювання екосистемного активу природоохоронних територій громад, спираючись на відповідне методичне та організаційно-правове забезпечення.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

З огляду на об'єктивну необхідність імплементації вартісного оцінювання внеску в добробут соціально-територіальних спільнот екосистемних активів і продукуваних ними послуг, а відтак — на суспільну потребу в формуванні інституціональних умов для впровадження екосистемного підходу в практику господарювання, уперше в українському науковому просторі розроблено конкретні нормативні та правові ініціативи по започаткуванню та активізації відповідних заходів органами державної влади.

Представлено масив пропозицій центральним органам виконавчої влади по реформуванню системи екологічного управління на екосистемних засадах із урахуванням загальних процесів децентралізації та євроінтеграції. Для наочності й чіткості розуміння цих пропозицій їх згруповано в два блоки. Першим блоком пропонуються науково-прикладні рекомендації з означеної тематики для владних структур вищого рівня, а за другим блоком — доповнення положень чинних нормативно-правових актів у сфері екологічного законодавства з позиції імплементації екосистемного підходу в регуляторну та управлінську практику.

Слід сподіватись на те, що запропонований розгорнутий комплекс таких науково-практичних рекомендацій та законодавчих ініціатив для центральних органів влади надасть поштовх відповідним активним діям, закладаючи нормотворчі основи формування інституціонального середовища оцінювання екосистемних активів соціально-територіальних спільнот, починаючи з низового рівня.

У підсумку розроблений авторський комплекс науково-практичних рекомендацій центральним органам влади та його сприйняття у вищих ешелонах виконавчої та законодавчої влади, врешті-решт, сприятиме підвищенню ефективності використання природно-ресурсного потенціалу, належного соціально-територіального спільнотам, насамперед, завдяки опрацюванню та внесенню змін до чинних нормативно-правових актів у сфері екологічного законодавства з метою приведення у відповідність до кореспондуючих положень Закону України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року" по впровадженню екосистемного підходу в господарську практику.

Література:

1. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України № 2697-VIII від 28.02.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19> (дата звернення 11.05.2022).

2. Веклич О.О. Сутність і зміст концепту "екосистемний підхід" в економічній науці. Економіка України.

2017. № 12. С. 52—67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2017_12_5c (дата звернення 11.05.2022).

3. Методика формування спроможних територіальних громад: постанову Кабінету Міністрів України № 214 від 08.04.2015 р. (із змінами, затвердженими постановою № 34 Кабінету Міністрів України від 24.01.2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення 11.05.2022).

4. System of Environmental-Economic Accounting 2012 — Experimental Ecosystem Accounting / United Nations, European Union, Food and Agriculture Organization of the United Nations, Organization for Economic Co-operation and Development, World Bank Group. — New York, 2014. — 177 p. URL: https://unstats.un.org/unsd/envaccounting/seeaRev/eea_final_en.pdf (дата звернення 20.05.2022).

5. System of Environmental-Economic Accounting — Ecosystem Accounting. Final Draft. Version 5, February 2021. 350 p. URL: [BG-3f-SEEA-EA_Final_draft-E.pdf](https://unstats.un.org/unsd/envaccounting/seeaRev/eea_final_en.pdf) (дата звернення 20.05.2022).

6. Technical Recommendations in support of the System of Environmental-Economic Accounting 2012 — Experimental Ecosystem Accounting. White cover publication, pre-edited text subject to official editing. United Nations, 2017. — 180 p. URL: https://seea.un.org/sites/seea.un.org/files/technical_recommendations_in_support_of_the_seea_eea_final_white_cover.pdf (дата звернення 20.05.2022).

7. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України № 2059-VIII від 23.05.2017 (із змінами, внесеними згідно із Законами України № 199-IX від 17.10.2019, № 733-IX від 18.06.2020, № 1657-IX від 15.07.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text> (дата звернення 20.05.2022).

8. Про стратегічну екологічну оцінку: Закон України № 2354-VIII від 2018 р., поточна редакція від 01.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text> (дата звернення 20.05.2022).

9. Лісовий кодекс України: Закон України № 3852-XII від 21.01.1994 р., поточна редакція від 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> (дата звернення 20.05.2022).

10. Пояснювальна записка до проекту Закону України № 4461 "Про території Смарагдової мережі" від 06.09.2021. 5 с. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/909392> (дата звернення 20.05.2022).

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2019), The Law of Ukraine "About the Basic Principles (Strategy) of the State Environmental Policy of Ukraine for the period up to 2030", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19> (Accessed 20 May 2022).

2. Veklych, O.O. (2017), "The essence and content of the concept of "ecosystem approach" in economics", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 12, pp. 52—67, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2017_12_5 (Accessed 20 May 2022).

3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2019), Resolution "Methods of forming affluent territorial communities", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF#Text> (Accessed 20 May 2022).

4. United Nations (2014), "System of Environmental-Economic Accounting 2012 — Experimental Ecosystem Accounting", available at: https://unstats.un.org/unsd/envaccounting/seeaRev/eea_final_en.pdf (Accessed 20 May 2022).

5. System of Environmental-Economic Accounting (2021), "Ecosystem Accounting. Final Draft", Version 5, February, available at: [BG-3f-SEEA-EA_Final_draft-E.pdf](https://unstats.un.org/unsd/envaccounting/seeaRev/eea_final_en.pdf) (Accessed 20 May 2022).

6. United Nations (2017), "Technical Recommendations in support of the System of Environmental-Economic Accounting 2012 — Experimental Ecosystem Accounting. White cover publication, pre-edited text subject to official

editing", available at: https://seea.un.org/sites/seea.un.org/files/technical_recommendations_in_support_of_the_seea_eea_final_white_cover.pdf (Accessed 20 May 2022).

7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine "On environmental impact assessment", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text> (Accessed 20 May 2022).

8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2018), The Law of Ukraine "On strategic environmental assessment", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text> (Accessed 20 May 2022).

9. The Verkhovna Rada of Ukraine (1994), The Law of Ukraine "Forest Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> (Accessed 20 May 2022).

10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2021), "Explanatory note to the draft Law of Ukraine № 4461 "On the territory of the Emerald Network", available at: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/909392> (Accessed 20 May 2022).

Стаття надійшла до редакції 19.05.2022 р.

www.agrosvit.info
Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292